

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ สัจธรรม เราแสวงหาสิ่งความเป็นจริง ชีวิตนี้เป็นความจริงไหม เป็นความจริง เพราะเราเกิดมาจริงๆ ไร แต่ว่าสัจธรรม สิ่งทีเวิลินว่ายตายเกิดนี้เป็นสมมุติ จริงตามสมมุติ โลกนี้มีอยู่จริงนะ แต่จริงตามสมมุติ แต่ความสมมุตินี้เรายึดมั่นถือมั่นว่าเป็นความจริงของเรา ถ้าเป็นความจริงของเรา เวลาทำบุญกุศลก็เป็นความจริงของเรา เวลาความทุกข์ความยากขึ้นมาก็เป็นความจริงของเรา ทำบุญกุศลขึ้นมาเพื่อบุญกุศล เพื่ออำนาจวาสนา เพื่อความร่วมมือเย็นเป็นสุข

ความร่วมมือเย็นเป็นสุขของเรา ถ้าการฝึกฝน เรามีลูกมีหลานเราพามาวัดมาวา หรืออยู่บ้านเราฝึกฝนเขา ฝึกฝนเขาให้รู้จักประหยัดมัธยัสถ์ ถ้ารู้จักประหยัดมัธยัสถ์ เขารู้จักเก็บรู้จักใช้สอยของเขา ความเป็นอยู่ของเขาเขาจะสะดวกสบายของเขา แต่ถ้าเขาฟุ่มเฟือยของเขา คำว่าฟุ่มเฟือยคุณภาพชีวิตๆ เราว่าคุณภาพชีวิตของเรา เราต้องตอบสนองความต้องการของเรา ความต้องการของเราเนาะ ความต้องการของเราค้นหาความทะยานอยากล้นฝั่ง มันไม่มีวันเต็มหรอก

ถ้าไม่มีวันเต็ม เราถ้ามีความประหยัดมัธยัสถ์ สิ่งทีประหยัดมัธยัสถ์เรามีความเป็นสุขนะ ความเป็นสุขเพราะหัวใจมันไม่รั่ว คนเราเป็นทุกข์เป็นยากอยู่เพราะหัวใจรั่ว หัวใจรั่วทางการแพทย์ หัวใจรั่วนั้นเป็นการเจ็บไข้ได้ป่วย แต่หัวใจนามธรรม หัวใจคือจิตของเรา ถ้าจิตของเรามันรั่ว มันเคยตัวของมันไร ถ้าเราฝึกหัดของเราๆ ลูกหลานของเราฝึกหัดของเราไว้ รู้จักประหยัด รู้จักมัธยัสถ์ การแสวงหามาขนาดไหน เราใช้จ่ายพอประมาณของเรา

คำว่าพอประมาณของเราเนาะ สุขภาพของเราแข็งแรงด้วย จิตใจของเราเข้มแข็งด้วย แล้วถ้ามีสิ่งใดมากระทบหัวใจมันยืมแถมแจ่มใส มันยืมแถมแจ่มใสเพราะ เพราะว่าชีวิตการเวียนว่ายตายเกิดเป็นสมมุติ มันเป็นสมมุติไร สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา เราต้องกันปากเปียกปากแฉะนะธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเข้าใจ เราเข้าใจ เป็นภาคปริยัติ ปริยัติการศึกษา ศึกษาเพื่อประพฤติ

ปฏิบัติ ไม่ใช่ศึกษามาแบกหามไว้ แบกหามไว้เป็นความลำบากของเรา เดียวก็ทบทวน เดียวก็ทบทวน

เวลาพูดถึงธรรมะๆ เราคุยธรรมะกันเป็นการสื่อสาร สื่อสารเพื่อความเข้าใจ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงนะจิตใจมันไม่มีเหตุมีผล กิเลสมันไม่มีเหตุมีผล กิเลสบนหัวใจของเรามันไม่มีเหตุมีผล มันกระพืดกระเฟียดในหัวใจเราตลอดเวลา ฟังธรรมๆ เพราะเหตุนี้ ฟังธรรมเพราะอะไร ฟังธรรมเพราะว่ากิเลสมันกลัวธรรมไง กิเลสมันกลัวศีล สมาธิ ปัญญา มันกลัวมาก เพราะถ้ามันมีศีล มันจืดจางไว้ จิตใจจะคิดตามแต่ความต้องการของตัวเองไม่ได้ แต่ถ้าคิดสิ่งใดมันมีถูกมีผิดมาคอยเตือนตัวเอง

ถ้ามีศีล ถ้ามีสมาธิขึ้นมา ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีสมาธิขึ้นมา มันไปกดกิเลสให้สงบตัวลง กิเลสตัดหาความทะยานอยาก ดูเด็กสิ เด็กเวลาปล่อยให้มันเล่นตามสบายมันพอใจของมัน บอกให้มันนั่งอยู่โดยที่เราควบคุมมัน มันจะอึดอัดทันทีเลย แต่จิตใจของเราที่มันฟังชานของมันโดยธรรมชาติของมัน โดยธรรมชาติของมัน คนธาตุไฟ ธาตุไฟคนมีความคิดเยอะ คนธาตุดิน คนธาตุน้ำ คนธาตุลม มันอยู่ที่ธาตุ ความเข้ากันโดยธาตุ คนเข้ากันโดยธาตุคือมันชอบใจ ลูกศิษย์พระสารีบุตรเป็นผู้ที่มีปัญญาทั้งหมด ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะมีฤทธิ์ทั้งหมด ลูกศิษย์ของเทวทัตตามกทั้งนั้นเลย มันเข้ากันโดยธาตุมันชอบ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันเข้ากันโดยธาตุ ถ้าธาตุไฟมันคิดเยอะ คิดเยอะเราก็ต้องมีสติปัญญา รักษาความคิดของเรา เพราะความคิดอย่างนี้เวลาคิดงานมันได้ประโยชน์ คนคิดเยอะเวลาคิดงานมันจะได้งานของเรา ทำงานมันจะเป็นผู้บริหาร ถ้าคนคิดน้อย คิดน้อยเอาตัวรอดไม่ได้ แต่เวลาความคิดมันคิดเยอะจะอย่างไรให้มันเป็นสัมมาทิฐิให้ความเห็นถูกต้องดีงาม ความเห็นถูกต้องดีงามของเราทางโลก ทางโลกเกิดมาเครื่องหมายของคนดี ความกตัญญูกตเวที ความรู้คุณคน มีน้ำใจต่อกัน สังคมจะมีความร่มเย็นเป็นสุขเพราะเรามีน้ำใจต่อกัน

คูสิเวลาถูก มีเท่าไรเราควักให้มันไปได้หมดเลย สังคมถ้าเราเห็นว่ามันเป็นธรรม มันเป็นธรรมคือว่ามันขาดแคลนโดยความเป็นจริงเราจะช่วยเหลือเจือจานใคร เรามีปัญญาของเรา ถ้าเรามีปัญญาของเรา เราเสียสละของเราเพื่อสังคม เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข ใ้หนี่คือการสร้างบารมี เวลาดูพระเวสสันดรสิ คุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านเสียสละของท่านๆ เวลาท่านมาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เขาบอกว่าเพราะเป็นองค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกคนก็มาทำบุญกุศล มาทำงานกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไม่ใช่เราทำมาทั้งนั้นแหละ ท่านทำของท่านมาเอง ท่านเสียสละของท่านมา

นี่ก็เหมือนกัน เราเสียสละของเราไป มันเป็นของใคร เป็นของเราทั้งนั้นแหละ สิ่งที่เขาได้ไปเขาได้วัตถุธาตุไป แต่เราได้เราได้บุญกุศล เราได้ปัญญา เราได้บารมีธรรม สิ่งที่เราสละไปเราได้ทั้งนั้นแหละ เราได้ๆ เราได้เพราะเรามีสติปัญญา แต่ถ้าเราไม่มีสติปัญญาเราเสียๆ เราเสียเพราะเราไม่ได้สิ่งใดเป็นประโยชน์กับเราเลย ถ้าเราได้ขึ้นมาเราสร้างบุญกุศลขึ้นมาแบบนี้

นี่พูดถึงว่าปัญญาทางโลก แล้วปัญญาทางโลกชีวิตนี้เป็นสมมุติๆ สมมุติจริงหรือ สมมุติจริงหรือ ถ้าสมมุติมันไม่จริงเราก็สั่งได้สิ ทุกคนปรารถนาเป็นคนดี ทุกคนมีเป้าหมายทั้งนั้นแหละ แล้วมันถึงเป้าหมายเราไหมล่ะ เราสั่งไม่ได้ เราสั่งสิ่งนั้นไม่ได้ สั่งสิ่งนั้นไม่ได้เพราะว่ากรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน กรรมมันจำแนกสัตว์ให้มันเกิดต่างๆ กัน กรรมจำแนกเป็นพันธุกรรมของใจ ให้ความรู้สึกนึกคิดของเรามันชอบมันปรารถนาอย่างนี้ สิ่งใดที่มันถูกใจมันชอบทั้งนั้นเลย แต่สิ่งใดที่ไม่ถูกใจมันต่อต้านทั้งนั้นเลย

กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน ที่นี้ความที่ว่าความพอใจของคนมันก็ไม่เหมือนกัน ฉะนั้น พอไม่เหมือนกัน จริตนิสัยของคน จริตนิสัยของคน ฟังธรรมๆ เพื่อเหตุนี้ สีดล สมาธิ ปัญญา กิเลสกลัวอย่างเดียวกลัวศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าศีล ๕ โลกเขาโต้แย้งกันมากเลย ขอถ้อยศีล ๔ บางคนขอถ้อยศีล ๓ ศีล ๒ ว่ากันไปนะ 'โออย่างนี้มันเป็นกระแสสังคม เป็นการเสียคติ เสียศีล โดยกิเลส กิเลสมันต้องการ กิเลสมันจะปกป้องตัวมันเองไป

แต่ถ้าเราเชื่อสัตย์ คุณิคนที่ยังไม่เคยเข้าวัดเข้าวาเขาก็สงสัยว่าคนไปวัดไปทำไม แต่เวลาเขาศึกษาขึ้นมาแล้วเขาซาบซึ้งขึ้นมา ฉะนั้นเขาซาบซึ้งขึ้นมา เขาไปของเขาเองนะ พอไปของเขาเอง เขาแสวงหาของเขา ถ้าเขามีสติ เขาทำความสงบของใจของเขาได้เขาจะเห็นคุณค่าของเขา ที่ว่าเป็นสมมุติๆ สมมุติเป็นอย่างนี้เองหรือ สิ่งที่เราอยู่กับโลก ความคิดที่มันยึดมั่นถือมั่น สรรพสิ่งเป็นของเราทั้งหมด เราเป็นคนที่มีความจรรยา เราเป็นคนที่มีความปัญญทั้งนั้น ทิฐิมานะในหัวใจจรดฟ้า พอเข้าไปวัดไปวา ไปศึกษาขึ้นมาโอโฮมันสลดหดหู่

ความสลดหดหู่เป็นธรรมสังเวช มันสังเวชถึงความคิดใจ สังเวชถึงความคิดของโลกๆ ที่เราเคยคิดอย่างนั้นมันสังเวช พอเข้ามามันมีสติปัญญาเท่าทันหัวใจของตัวเอง สิ่งที่เขาไปวัดกัน

ทำไม ไปวัดทำไม ผู้ที่มีหัวใจคิดแบบนี้เขาจะไปของเขาเอง ไปวัดไปทำไม ไปวัดก็ไปวัดหัวใจของตัว ไปวัดก็ไปค้นคว้าอริยทรัพย์ ไปค้นคว้าอรรถสมบัติในใจ ในใจที่มันทุกข์มันยาก เราแสวงหาทรัพย์สมบัติขึ้นมาเพื่อความสุข เพื่อบุญกุศล เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของเราขนาดไหน มันทำไมมีแต่ไฟแต่ไฟ มันทำไมเราร้อนขนาดนี้

เวลาเข้าวัดเข้าวาขึ้นมาเราปล่อยวางๆ ปล่อยวางอะไร ปล่อยวางอารมณ์ความรู้สึก ปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นอันนั้น ทำไมจิตใจมันเบาขึ้นมาละ ทำไมจิตใจมีคุณค่าขึ้นมาละ อ้อ มันไม่ต้องการสิ่งที่เราเคยคิดเลย สิ่งที่เราเคยคิดเคยแสวงหา คิดว่าสิ่งนั้นจะเป็นของเราๆ มันไม่ต้องการสิ่งนั้นเลย มันต้องการสติ มันต้องการสมาธิ มันต้องการปัญญา

ปัญญารู้เท่าความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง สิ่งที่มีอำนาจเหนือเรา เพราะอะไร เพราะค้นหาความทะยานอยากเราเสริมด้วยไฟด้วยไฟขึ้นไป มันไม่มีอำนาจเหนือหัวใจของเรา แต่พอเราทำทันขึ้นมาแล้ว เราถอดไฟถอดไฟไปแล้ว ความคิดมันก็เป็นความคิดอย่างเดิมนั้นละ ความรู้สึกก็เป็นความรู้สึกอย่างเดิมนั้นละ ทำไมมันมีความสุขละ ทำไมมันเข้าใจ อ้อ มันมีค่าขึ้นมา มันมีค่าขึ้นมาเราปะหวัหัวใจของเราแล้วละ ถ้าเราปะหวัหัวใจของเรา เราจะดูแลหัวใจของเราแล้วละ ถ้าเราปะหวัหัวใจของเราขึ้นมา ปะหวัขึ้นมาด้วยศีล ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา ปะหวัขึ้นมา เราแสวงหาของเรา

สิ่งที่มีค่าๆ ใจมันไม่รู้ว่า ใจไม่รู้ว่าเพราะเหตุใดละ ใจไม่รู้ว่าเพราะเราฝึกหัดเราค้นคว้าของเรา สิ่งที่ว่าเกิดในโลกนี้ เวียนว่ายตายเกิดเป็นสมมุติๆ เวลาจิตมันสงบแล้วมันก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง แต่ แต่มันเป็นธรรม เวลาเป็นโลกกับเป็นธรรม เป็นโลกเป็นสัตยชาติญาณ เวลาเป็นธรรม เป็นธรรมเพราะอะไร เป็นธรรมเพราะมันมีสติ เป็นธรรมเพราะเราเป็นคนกระทำ เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตสิทธิโก

สิ่งที่เราไปแสวงหาเป็นวัตถุธาตุ เราแสวงหาต้องมีวัตถุนั้นเราถึงแสวงหาได้ใช่ไหม ถ้าวัตถุธาตุสิ่งนั้นไม่มีอยู่เราก็แสวงหาไม่ได้ใช่ไหม หัวใจของคนมันมีอยู่ใจ ความรู้สึกนึกคิดมันมีอยู่ใจ ถ้าความรู้สึกนึกคิดมันมีอยู่ แต่เราไม่เคยแสวงหา มัน เราไม่เคยดูแลมันเลยใจ เราแสวงหาแต่วัตถุธาตุ เอานามธรรมของเราไปแสวงหาวัตถุธาตุมาเพื่อความมั่นคงของชีวิต เพื่อคุณภาพชีวิตใจ

คุณภาพชีวิตอย่างนั้นมันก็เป็นเฉพาะเลี้ยงร่างกายนี้ไง เวลาเด็กไม่มีใครดูแลมันเขาก็ไปให้ที่สถานสงเคราะห์ คนเฒ่าคนแก่ไม่มีใครดูแลเขาก็ไปบ้านคนชรา เขาสงเคราะห์กันได้ โลกเขาสงเคราะห์กันได้ แต่หัวใจใครสงเคราะห์ใครละ หัวใจสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เราแสวงหา ถ้ามันมาวัดมาวามาศึกษามาค้นคว้า พอมาพบเข้ามาเจอเข้า นี่ใจของเราใจของเราเกิดจากการประหยัคมัชยัตถ์ เกิดจากสติปัญญา สติปัญญาเราสั่งสอน เราดูแลของเราให้มีสติปัญญา

เราจะมั่งมีศรีสุขขนาดไหนเราก็ใช้ปัจจัย ๔ นี้แหละ แล้วถ้ามันคนมีสติปัญญา มันใช้สอยโดยที่ไม่ทุกข์ไม่ยากเลย ใช้สอยด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ใช้สอยเพราะเรารู้ แล้วสิ่งที่เหลือๆ สิ่งที่เหลือก็ชาติตระกูลของเราไง ถ้ามันเหลือจากชาติตระกูลของเราที่นี้ไง สักคมึง สักคมมันก็ย้อนกลับมาที่อำนาจวาสนาบารมีในหัวใจนั่นไง ถ้าหัวใจมันมีอำนาจวาสนาบารมีขึ้นมา มันเกิดพันธกรรมของจิต เข้ากันโดยธาตุๆ ใจ

ถ้าจะเข้ากันโดยธาตุก็เกิดเป็นลูกศิษย์พระสารีบุตรเถอะ เพราะพระสารีบุตรมีปัญหา ถ้าพระโมคคัลลานะก็ยังดีมีฤทธิ์มีเดช ถ้าเป็นลูกศิษย์ของเทพทัตมันลามกหมดเลย ลามกจนเปรตอยู่ในหัวใจเราความคิดอย่างนี้ แล้วความคิดอย่างนี้มันเข้ากันโดยธาตุ ธาตุเป็นอย่างนั้น แต่เวลาเราจะค้นคว้าของเราเราคัดเลือกไม่ได้ เพราะ เพราะปฏิสนธิจิตเราเกิดมาเป็นเรา คือของๆ เรากรรมง เราทำของเรามาง

ถ้าเราทำของเรามาเราจะคิดแต่เรื่องดีๆ ถ้าเราทำของเรามามันมีแต่เรื่องเลวร้ายในหัวใจของเรา ถ้าเรื่องเลวร้าย เลวร้ายนี้มันเป็นความรู้สึกลึกซึ้งของคนใจใหม่ สติ สมาธิ ปัญญาเป็นอริยสัจ เป็นสัจจะ เป็นความจริงใจใหม่ จิตนี้มันกลั่นออกมาจากอริยสัจ เราก็ใช้ศีลควบคุมใจ ศีลควบคุม อ้าว ถ้าศีลควบคุมแล้วมันอึดอัดไปหมด ศีลควบคุมทำอะไรไม่ได้เลย ศีล

อ้าว ศีลมันเป็นอริยสัจ สติ สมาธิ ปัญญาเป็นสัจจะ เป็นความจริง จิตนี้มันกลั่นออกมาจากอริยสัจ ถ้ามันจะกลั่นจากอริยสัจ มันจะเจริญนิสัยอย่างไรก็แล้วแต่ มันจะตกทุกข์ได้ยากมาก็แล้วแต่ จิตใจของคนจะเหลวไหลขนาดไหนก็แล้วแต่ แต่ถ้าจะพัฒนาขึ้นมามันก็ต้องเข้าสู่มรรค ถ้าไม่เข้าสู่มรรคจะไปไหน ถ้าไม่เข้าสู่มรรคก็เข้าสู่กิเลสใจ ที่ว่ากิเลสที่มันเหยียบย่ำกันอยู่ที่นี่ไง แล้วก็บอกเป็นธรรมะๆ ธรรมะของเรา ด้วยจินตนาการของเราทั้งนี้ แต่มันไม่เป็นความจริงขึ้นมาแม้แต่เล็กน้อยเลย

ถ้าจะไม่เล็กน้อยขึ้นมา คือล สมภาธิ ปัญญา มันเป็นอย่างไร ถ้าคือล สมภาธิ ปัญญา คือลในข้อห้าม ๕ ข้อห้าม ๘ ข้อห้าม ๑๐ มันก็เป็นข้อห้ามเท่านั้น แต่ถ้าจิตมันปกคิลละ จิตที่มันไม่ได้ทำอะไร เราขาดเจตนา เราไม่ได้ทำอะไรเลย เราทำหน้าที่การงานของเรา ทำผิดพลาดไปๆ มันก็เป็นเรื่องธรรมดา เรื่องธรรมดาเราไม่ตีโพยตีพาย เราไม่เอาสิ่งนี้มาปิดกั้นคุณงามความดีของเรา แล้วเราทำของเราขึ้นไป คือล สมภาธิ ปัญญา ถ้ามันเกิดขึ้นมา ในหัวใจขึ้นมา ถ้ามันเกิดขึ้นมา มันเป็นเรื่องจริง

ถ้าเป็นเรื่องจริงขึ้นมา คือล สิ่งที่วัตถุประสงค์ที่เราแสวงหา ของมันมีอยู่เราถึงแสวงหาได้ จิตใจของคนมันมีอยู่ แต่คนไม่เคยสนใจมัน คนไม่เคยค้นคว้ามัน แล้วค้นคว้ามันก็ค้นคว้าโดยอภิญญา ค้นคว้าโดยทางโลก ค้นคว้าโดยไม่เป็นความจริง สัมมาสมาธิ พุทโธ พุทโธจิตสงบเข้ามา มันของแท้ ของแท้คือสติปัญญา จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส เวลา มันเกิดในกรรม ในใจ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะมันเกิดอย่างไร

เวลา มันเกิด เคี้ยวนี้เขาทำกิฟต์ๆ กันมันเกิดอย่างไร แล้วจิตมันเกิดอย่างไร แล้วมันเวียนว่ายตายเกิดอย่างไร แล้วเวลาเป็นเราอยู่ มันเต็มตัวอยู่ มันนั่งอยู่เต็มตัวทั้งกายกับใจ ของเราแท้ๆ เราศึกษาๆ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาตามตำรับครูบาอาจารย์ ศึกษา มา ศึกษาไว้เป็นแนวทาง ศึกษา มาเพื่อมาเทียบเคียงว่าชอบไหม ถูกใจไหม ทำได้ไหม ถ้าทำไม่ได้เปลี่ยน เปลี่ยนครูบาอาจารย์ เพราะจริตนิสัยของคนมหาศาล เพราะครูบาอาจารย์ก็แตกต่างกันมาอย่างนั้น จะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ละสันดานได้

โดยกิริยาพุทธวิสัย กิริยาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่พระสารีบุตรลงมา พระโมคคัลลานะตามแต่จริตนิสัยได้ชำระล้างกิเลสไป แต่อำนาจวาสนาเป็นแบบนั้น เราถึงเลือกเอาใจ ถูกต้องไหม ศึกษาแล้วเข้าใจไหม ศึกษาแล้ว ฟังธรรมของท่านแล้วมันลงใจไหม ถ้ามันลงใจมันจะเป็นประโยชน์กับเราไหม ถ้ามันไม่ลงใจ ไม่ลงใจเราก็ศึกษา เราก็หาของเราใหม่ หาที่มันลงใจนั่นละ ถ้าลงใจแล้วทำขึ้นมาให้มันเป็นเรื่องจริง

ถ้าเป็นเรื่องจริงไม่ได้ สิ่งที่ไม่ลงใจเราก็เทียบเคียงเอา เทียบเคียงกับสิ่งที่มันลงใจ ใจที่มันลงใจมันมีเหตุมีผลไหม กาลามสูตรอย่าให้เชื่อว่าอาจารย์เรา อย่าให้เชื่อว่าทำแล้วอนุমানว่า เป็นได้ แต่เอาความจริงๆ เพราะเราแสวงหาความจริงใช่ไหม เราแสวงหาความจริงเราหาหัวใจของเราใช่ไหม เราต้องการความจริงใช่ไหม แล้วความจริง หัวใจมันเป็นเรื่องจริงอยู่แล้ว แต่อริยสัจ ถ้ามันไม่เป็นอริยสัจมันก็กรองกันไม่ได้ มันก็เป็นเรื่องจริงขึ้นมาไม่ได้

จิตนี้ไม่ได้กัณฑ์ออกมาจากอริยสัจ จิตนี้กัณฑ์ออกมาจากกิเลสตัณหาความทะยานอยาก จิตนี้กัณฑ์ออกมาจากการยกย่องสรรเสริญ การเชิดชู มันจะมีคุณธรรมตรงไหน เวลาที่มีคุณธรรม ขึ้นมามันกัณฑ์ออกมาจากอริยสัจ ถ้ากัณฑ์ออกมาจากอริยสัจ ความจริงเป็นความจริง ความจริงมี หนึ่งเดียว ความจริงไม่มีสอง จะทำแนวทางไหน จะปฏิบัติมาอย่างไร ความจริงก็คือความจริง นั้นแหละ

ฉะนั้น อริยสัจ ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมงฺกลมุตฺตมํ ถ้าอริยสัจกับอริยสัจเจอกันมันก็จับ ถ้า อริยสัจกับจินตนาการ กับความเห็นของโลก กับตัณหาความทะยานอยากเจอกัน เจอกัน สิ่งที่สูง กว่าท่านยิ้มแย้มแจ่มใส ท่านเก็บไว้ในใจของท่าน ความนิ่งอยู่ของพระอริยเจ้า พระอริยเจ้าเห็น ถึงความเป็นไปของใจ เห็นถึงการกัณฑ์ออกมา ใจนั้นกัณฑ์ออกมาจากอริยสัจนั้น ได้ชวนขวย ได้ กระทบมาขนาดไหน มันมีลึกลับซับซ้อน แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ

ความลึกลับซับซ้อน คุณติในเมื่อใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมมาเป็น พระโพธิสัตว์จะต้องมีพุทธวิสัย พุทธวิสัยคือปัญญาเลิศล้ำกว่าพวกเราหลายร้อยเท่านี้ ท่านยัง บอกว่าจะสอนได้อย่างไรหนอ มันละเอียดขนาดนั้น แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมา จนมีคุณธรรมในหัวใจ เวลาจะพูดกับเราท่านรู้อยู่แล้วว่าเราเข้าใจไม่ได้หรอก แต่เวลาครูบา อาจารย์ท่านพยายามพูดเป็นแนวทางไว้ เป็นแนวทางไว้ แล้วเราพยายามให้ชวนขวย ถ้าเราไป ประสบ เราไปพบเข้า

หลวงตาเวลาท่านบรรลุธรรม ท่านกราบแล้วกราบเล่าทั้งกับน้ำตานองหน้า อันนั้นเพราะ อะไร อันนั้นมันเพราะอะไร มันซาบซึ่งขนาดนั้น มันเห็นคุณค่าขนาดนั้น ท่านกราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่าพร้อมกับน้ำตาไหลพราก สิ่งที่มีมันถึงวานกลางหัวใจนั้น เราปะผุหัวใจของเรา อย่าให้ใจรั่ว ด้วยความประหัยคัมภีร์สัด ด้วยความดูแลหัวใจของเรา แล้วถ้ามีโอกาสขอให้ ได้ หายใจเข้านี่ก็พูด หายใจออกนี่ก็โธ

จิตใจที่มันนี่ก็พูด นี่ก็โธนั่นมันจะมีพุทธานุสติ ทั้งๆ ที่หายใจอยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่มี สติปัญญากำหนดเลย ถ้าเรามีสติปัญญากำหนด ใครเป็นคนกำหนด เพราะจิตเป็นคนกำหนด แล้วมันจะย้อนกลับไปสู่จิต ถ้าจิตมันได้กระทำ จิตมันได้มีการกระทำ มีการเคลื่อนไหว แล้วถ้า มันสงบลงได้เราจะค้นคว้าหัวใจของเรา เอวัง